

ภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล: การเสริมศักยภาพนักศึกษาด้านการ
พัฒนาทักษะทางวิชาการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิภาคตะวันตก*

YOUTH LEADERSHIP DIGITAL ERA: EMPOERING STUDENTS TO
DEVELOP ACADEMIC SKILLS OF THE WESTERN REGIONAL
UNIVERSITY NETWORK

นิภาวรรณ เจริญลักษณ์

Nipawan Charoenlak

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี

Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

วงศ์สิริ เรืองศรี

Wongsiri Rueangsri

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: ncharoenlak@gmail.com

บทคัดย่อ

เยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ออกแบบและวางแผนทางในการเสริมศักยภาพเพื่อให้เหมาะสม บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทบทวนการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนยุคดิจิทัล เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมีเค้าโครงในการสัมภาษณ์เชิงลึก 5 คน และสนทนากลุ่ม 10 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่มีคุณสมบัติ คือ 1) มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ 2) มีประสบการณ์ในการทำงานจิตอาสา และ 3) ยินดีให้ข้อมูลในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้า ผลการศึกษาพบว่าการเสริมศักยภาพผู้นำของเยาวชน คือ การมีเป้าหมายร่วม การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การทำงานเป็นทีม การคิดเชิงบวก และเข้าใจเชิงระบบ กระบวนการเสริมศักยภาพที่เป็นขั้นตอน ประกอบด้วย 4 ลำดับ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการ

*Received 21 June 2023; Revised 30 June 2023; Accepted 30 June 2023

เป็นจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์ข้อมูล 2) การเสริมศักยภาพ เป็นการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมศักยภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 3) การเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันทางวิชาการ และ 4) สรุปบทเรียนประเมินผล กระบวนการดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการเสริมศักยภาพเยาวชนให้เป็นผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงที่เท่าทันกับสถานการณ์ได้ อีกทั้งจะเกิดกระบวนการเรียนรู้คู่กับการฝึกทักษะที่จำเป็น การวิเคราะห์สังคมได้ การอบรมตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ การมีทักษะการประสานสัมพันธ์และการทำงานท่ามกลางวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมภาพรวม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การเสริมศักยภาพ, ยุคดิจิทัล

Abstract

The youth of the new generation are an important force in the country's future development, so it is imperative that they design and plan ways to enhance their potential accordingly. The objectives of this research paper were 1) to study the lessons of empowering youth in the digital age and 2) to present guidelines for youth leadership development in the digital age. It is a qualitative study. A sample of 15 people collected data using an outlined questionnaire for 5 in-depth interviews and 10 people in a group discussion, selecting specific samples with qualifications: 1) experience in participating in academic activities, 2) experience in volunteer work, and 3) willing to provide information in research. Analyze data by content analysis and quality check with triangular techniques. The study found that youth leadership empowerment includes shared goals, continuous self-improvement, teamwork, positive thinking, and systemic understanding. The step-by-step empowerment process consists of 4 steps: 1) data analysis to assess needs as the starting point for data analysis, 2) empowerment to design a learning process to enhance potential appropriate to the target group, 3) participation in academic competitions, and 4) summary of evaluation lessons. This process will guide youth to become up-to-date change leaders. It will also result in a learning process coupled with the necessary skills training, social analytics, continuous self-training, ability to work with others, interpersonal skills, and working in different and diverse cultures. All of which will lead to coexistence in society as a whole.

Keywords: Leadership, Empowerment, Digital Era

บทนำ

การจัดการศึกษาที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อตอบสนองบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ต้องเป็นกระบวนการที่สามารถพัฒนาศักยภาพของคนให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ส่งเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีการปรับตัวเพื่อให้เท่าทันต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ สามารถที่จะอยู่ได้อย่างมีความสุขตามหลักการที่ว่ามนุษย์จะอยู่ด้วยดีและจะต้องมีระบบชีวิตที่สมดุล (balance; equilibrium; balanced system) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550) ความสำคัญดังกล่าวได้สะท้อนผ่านแนวคิดการบริหารและการจัดการศึกษาดังปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 รวมถึงแนวคิดการจัดการศึกษาและพัฒนาศักยภาพพลเมืองของประเทศตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่ได้เน้นถึงการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยทั้งหมดมีกรอบหลักคือแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่มุ่งให้ประเทศก้าวสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ธีรศักดิ์ อุปรมัย อุปไมยอริชัย และสุชาติ บางวิเศษ, 2563) สำหรับการบริหารหรือกระบวนการเสริมศักยภาพพลเมืองของประเทศในยุคดิจิทัล (Digital Age) หรือบางครั้งอาจเรียกว่าเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร (Information Age) จะต้องให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behaviors) เพื่อจะเปลี่ยนแปลงคนให้มีศักยภาพที่ดีโดยมีเครื่องมือจากหลากหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มพลังบวกเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงลึก (Positive Approach for Profound Change) กลุ่มบำบัด ได้แก่ ศิลปะบำบัด (Art Therapy) กลุ่มการเรียนรู้ ได้แก่ องค์กรเรียนรู้ (Learning Organization) การบริหารความรู้ (Knowledge Management) รวมถึงกลุ่มพัฒนาอย่างพอเพียงและยั่งยืน เป็นต้น (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2559) และในส่วนของคุณภาพของคนไทยที่พึงประสงค์ในยุคใหม่จะต้องเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นผู้ที่ออกแบบชีวิตที่มีคุณค่า เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สร้างอนาคต เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ และเป็นผู้มีสุขภาวะกายและใจที่ดี ในส่วนของคุณภาพด้านเทคโนโลยีซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการดำเนินชีวิตในสถานการณ์ปัจจุบันคนไทยจะต้องเป็นผู้พลิกผันดิจิทัล เป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม และเทคโนโลยีสีเขียว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการเสริมศักยภาพเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะเป็นอนาคตของสังคมและประเทศ หน่วยงาน องค์กร และทุกองคาพยพจึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมทักษะที่จำเป็นและให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

เยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศเนื่องจากจะเป็นผู้นำพาอนาคตของประเทศสืบต่อไป การเสริมศักยภาพ การออกแบบเพื่อที่จะกระตุ้น และสร้างเยาวชนให้มีความตระหนักต่อความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศในอนาคตจึงเป็นเรื่อง

สำคัญดังปรากฏในหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561) ได้ระบุทิศทางของแผนฯ มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ที่สามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก มีความรับผิดชอบตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และมีส่วนร่วมในฐานะภาคีที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งของเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถานบันศึกษาซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในช่วงการเปลี่ยนแปลงของชีวิตเยาวชนจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการเสริมศักยภาพเยาวชนให้ทันต่อโลก ต้องเปลี่ยนจาก “การศึกษา” ให้เป็น “การเรียนรู้” โดยการเน้นการร่วมสร้างสรรค์ในกระบวนการเรียนรู้ จัดหลักสูตรการเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนเป็นหลัก ควบคู่กับหลักสูตรมาตรฐาน เพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ (Learning) เพียงอย่างเดียวไม่พอ ผู้เรียนรู้ในศตวรรษใหม่จะต้องเป็นผู้มี “Living” และ “Loving” ด้วย (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2563) ดังนั้น การจะพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่จำเป็นต้องมีการฝึกทักษะที่จำเป็นทั้งการวิเคราะห์สังคมให้ได้ การอบรมตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ การมีทักษะการประสานสัมพันธ์และการทำงานท่ามกลางวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย การเข้าร่วมกิจกรรมที่มีการพัฒนาความคิดและฝึกทักษะประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและนำพาตนเองให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้

ภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล: การเสริมศักยภาพนักศึกษาด้านการพัฒนาทักษะทางวิชาการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิภาคตะวันตก เป็นบทความที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ ภาวะผู้นำของเยาวชนจากกิจกรรมวิชาการ “การแข่งขันทักษะวิชาการ พ.จ.น.ก. ครั้งที่ 43” ซึ่งเป็น ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ระหว่างวันที่ 20 - 21 ธันวาคม 2565 ซึ่งกิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีการแข่งขันทางวิชาการ และเสริมทักษะให้นักศึกษาได้มีโอกาสเพิ่มพูนประสบการณ์ระหว่างเครือข่ายมหาวิทยาลัยด้วยกัน มีกิจกรรมวิชาการทั้งสิ้น 14 ทักษะ และ 48 กิจกรรม ผู้ศึกษาได้เจาะจงเลือกการถอดบทเรียนจาก 2 กิจกรรม คือ กิจกรรม “การจับประเด็นและสื่อสารด้วยแผนผังความคิด (Mind Mapping)” กิจกรรม “เส้นแบ่งเวลา” (Timeline) และได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประมวลเชื่อมโยง องค์ความรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและประสบการณ์จริงซึ่งได้จากการ

สะท้อนบทเรียนหลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การนำเสนอบทความวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องในช่วงต้น ส่วนที่สองเป็นการนำเสนอลำดับของการเสริมศักยภาพ และตอนท้ายเป็นการวิเคราะห์และนำเสนอตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทเรียนการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนยุคดิจิทัล

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. **กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา** เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน ทั้งหมดเป็นการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ที่มีคุณสมบัติ คือ 1) มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ 2) มีประสบการณ์ในการทำงานจิตอาสา และ 3) ยินดีให้ข้อมูลในการวิจัยตลอดการศึกษาวิจัยเพื่อให้ข้อมูลภาคสนามครบถ้วนที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูล และสามารถเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง

2. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบและดำเนินการศึกษาด้านการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งศึกษาประเด็นสำคัญคือบทเรียนการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนยุคดิจิทัล

3. ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และสรุปเป็นองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานของการศึกษาที่สำคัญ ประกอบด้วย แนวคิดภาวะผู้นำ และแนวคิดเยาวชนยุคดิจิทัล และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลจริง เพื่อวางแผนทางการศึกษาให้ได้ประเด็นที่ครอบคลุมและรอบด้านมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ออกแบบเป็นเครื่องมือทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยทั้งด้านแนวคิดและกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาเครื่องมือโดยการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอความเห็นหรือความเห็นในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence : IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00 นำ

แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาครั้งนี้เป็นปฏิบัติการภาคสนามผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่าง และกิจกรรมโครงการเป้าหมาย จากนั้นได้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย วิเคราะห์เอกสารจากพื้นที่จริงซึ่งเป็นเอกสารขั้นต้น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) จัดบันทึกภาคสนาม (Field Note) และเครื่องมือที่ใช้คือแนวคำถาม (Guidelines) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และมีโครงสร้างเพื่อกำหนดประเด็นการสนทนาไว้เบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique)

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบการพรรณนาตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บทเรียนการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัลจากการศึกษาพบว่ากิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาการ ในงานกีฬา พ.จ.น.ก. สัมพันธ์ครั้งที่ 43 หรือ “ดอกเฟื่องฟ้าเกมส์” เป็นกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มีการหมุนเวียนการเป็นเจ้าภาพ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือมุ่งเสริมสร้างเครือข่ายทางวิชาการในภูมิภาค ทั้งอาจารย์และนักศึกษา ผลการสะท้อนหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (After Action Review: AAR) และการเรียนรู้หลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Retrospect) และได้มีข้อเสนอถึงมิติต่าง ๆ ที่สืบเนื่องกับภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำจากการเสริมศักยภาพทักษะทางวิชาการ ประกอบด้วย 5 ลักษณะที่สำคัญ คือ

1.1 **การมีเป้าหมายร่วม** การมองเห็นเป้าหมายร่วมกันว่าสิ่งที่จะต้องไปให้ถึงจุดหมายนั้นคืออะไร ผลลัพธ์สุดท้ายอาจจะไม่ใช่รางวัลจากการแข่งขัน แต่จะเป็นประสบการณ์ที่จะเสริมสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับทุกคนทั้งในด้านการดูแลตนเอง การค้นคว้าหาความรู้ การเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกซ้อมทักษะที่คณาจารย์ได้จัดให้ การทบทวน

และฝึกฝนด้วยตนเอง การเล็งเห็นเป้าหมายปลายทางร่วมกันจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นกับทุกคน ดังการสะท้อนกลับหลังการเข้าร่วมกิจกรรมว่า

“การแข่งขันทักษะวิชาการครั้งนี้ รู้สึกตื่นเต้น และคุ้มค่ากับการแข่งขัน แม้จะมีเวลาฝึกสั้น ๆ ก็เห็นความมุ่งมั่น มีความตั้งใจ และมีการร่วมมือสามัคคีกัน เราไม่รู้ว่าผลจะเป็นอย่างไร แต่เรามีความพยายามจนเกิดความภูมิใจ เกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่เคยได้ทำ”

นอกจากนี้แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงมิติความเสียสละมุ่งมั่นตั้งใจ และความเป็นจิตอาสา (Volunteer spirit) ในฐานะที่ได้รับการเป็นตัวแทนในการสร้างชื่อเสียงให้กับสถาบัน ดังการสนทนากลุ่มว่า

“การได้ลงแข่งขันทักษะวิชาการ ทำให้ค้นพบถึงความสมัครใจ ความใส่ใจของเพื่อนที่ร่วมกันแข่งขันอย่างน้อยถึงจะไม่ได้รางวัลอะไรมากมาย แต่ได้รอยยิ้ม และได้พบกับเพื่อนใหม่ และทำให้เกิดความพยายามโดยที่ไม่หวังผลตอบแทน ขอแค่ได้ลงแข่งเพื่อเพิ่มประสบการณ์ให้กับตัวเองเท่านั้น”

1.2 การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กระบวนการสำคัญที่คณาจารย์มุ่งให้เกิดขึ้นกับการเสริมทักษะเยาวชนระหว่างเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมการแข่งขันวิชาการคือ “การสร้างวินัยเบื้องต้น” ให้เกิดขึ้นกับเยาวชน การกระตุ้นและเสริมแรงในด้านการสร้าง “ความปรารถนา” (Passion) ที่จะพัฒนาตนเองให้มีทักษะทางวิชาการตามกิจกรรมที่ตนเองได้รับมอบหมายให้ได้ การมี “กระบวนการคิดเชิงระบบ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เครื่องมือแผนผังทางความคิด (Mind Mapping) การเขียนลำดับเหตุการณ์เวลา (Timeline) ทั้ง 2 กิจกรรมนี้จะต้องใช้ทักษะการคิดเป็นหลัก และเชื่อมโยงประเด็นต่างๆ ได้ นอกจากนี้แล้วทักษะที่สำคัญที่จะต้องพัฒนาคือ “การสะท้อนกลับ” (Reflection) ที่เยาวชนจะต้องฝึกซ้อมและพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถนำเสนอและอภิปรายตอบโต้ระหว่างกระบวนการแข่งขันได้ ซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญ ดังการสะท้อนกลับว่า

“รู้สึกได้ความรู้ และประสบการณ์อย่างมากสำหรับการแข่งขัน มีทั้งตื่นเต้น และกดดัน สำหรับการทำ Mind Mapping ได้ทั้งมิตรภาพต่างมหาวิทยาลัย และได้ข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการต่างมหาวิทยาลัยหลายท่านที่จะนำไปแก้ไข”

1.3 การทำงานเป็นทีม กิจกรรมการพัฒนาทักษะทางวิชาการเป็นกิจกรรมที่เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีการคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรม การวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นทั้งภาวะผู้นำ การอบรมศึกษาเพิ่มเติมในเนื้อหาที่มุ่งแข่งขันวิชาการตามวัตถุประสงค์ที่โครงการได้กำหนดไว้ และการสื่อสารเป็นกลุ่ม

เรียนรู้ที่มีทั้งอาจารย์ผู้ให้คำชี้แนะ นักศึกษาที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมแข่งขัน รวมถึงคณาจารย์ในสาขาเพื่อมาร่วมกันระดมสมองและให้ข้อคิดในการพัฒนาการทำงานเป็นทีม การแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบและช่วยเหลือกันและกันเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ว่ามีประสิทธิภาพและทุกคนเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน ดังการสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนบทเรียนว่า

“การแข่งขันทักษะวิชาการ พ จ น ในครั้งนี้ รู้สึกคุ้มค่ากับการที่ได้ฝึกฝน ถึงแม้จะเป็นเวลาที่ไม่นาน แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจ ความพยายาม และความร่วมมือที่ได้ไปแข่งขัน ไม่ว่าผลจะออกมาเป็นอย่างไร แต่สุดท้ายที่ได้รับคือความภูมิใจ ความสามัคคี และยังได้เพื่อนใหม่ ประสบการณ์ใหม่ๆ ที่จะหาไม่ได้หลังจากเรียนจบแล้ว”

การทำงานร่วมกันเป็นทีมและการแสดงบทบาทในฐานะ “ผู้นำ” และการเป็น “ผู้ตามที่ดี” เป็นคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำในเยาวชนในยุคดิจิทัล

1.4 การคิดเชิงบวก เป็นแนวคิดพื้นฐานตั้งต้นที่เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ให้ความสำคัญ การเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ การเกิดความคิดต่อมุมมองสิ่งต่างๆ ทั้งผู้คน กระบวนการ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังกิจกรรมอย่างเข้าใจ ส่งผลให้เกิดการยอมรับต่อประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเข้าใจ และมองให้เป็นวิธีการดำเนินชีวิตธรรมดาทั้งด้านประสบผลสำเร็จและด้านที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นบทเรียนที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตจริง นำประสบการณ์ต่างๆ ย้อนกลับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทั้งการทำงาน การปฏิสัมพันธ์ และการศึกษาในรอบรั้วมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุข ดังการสะท้อนกลับว่า

“หนูคิดว่าสิ่งที่ได้ตรงๆ คือการแข่งขันจะทำให้พวกเราเองทำงานกันได้ ส่วนที่ได้หรือไม่ได้รางวัลก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ที่ได้แน่ ๆ ก็คือมันเป็นประสบการณ์ค่ะ พวกเราจะหาไม่ได้เลยจากมหาลัยในการเรียนการสอนปกติ แต่ที่เราสมัครใจมาร่วมมันก็เป็นโอกาสของพวกเรา”

และการสนทนากลุ่มว่า “สามารถนำไปปรับใช้ได้หลากหลายมากๆ เช่น การแก้ปัญหาเบื้องต้น เพราะการแข่งขันจะต้องมีปัญหาไม่มากก็น้อย ดังนั้น การแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองย่อมส่งผลดีกับตัวเองแน่นอน รวมถึงการทำงานร่วมกับคนอื่นหรือเพื่อนก็ต้องมีความคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้นก็ต้องเปิดใจที่จะฟังเสียงข้างมากเพื่อจะได้พัฒนาให้ดีขึ้นไปอีก พวกเราเองก็ต้องยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนที่บางครั้งก็มีความแตกต่างกันมากๆ”

การคิดเชิงบวกจะทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา กล้าที่จะเผชิญกับข้อทักท้วงหรือข้อเสนอแนะที่จะเกิดขึ้นจากเวที

1.5 **เข้าใจเชิงระบบ** ประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการเป็นการฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบได้เป็นอย่างดี เริ่มจากการเข้าใจถึงเหตุผล การมองเห็นปัญหาและวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจากการฝึกทักษะ การนำบทเรียนจากการแก้ปัญหามาพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณภาพระหว่างกระบวนการมากยิ่งขึ้น ซึ่งทั้งหมดสามารถนำมาใช้ในการศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะการต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การตระหนักถึงการวางแผน การใส่ใจต่อกระบวนการทำงาน และคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าได้ ดังการสนทนากลุ่มว่า

“ค้นพบว่าการทำงาน หรือทำอะไรสักอย่างต้องมีการวางแผนล่วงหน้า แต่หลายคนอาจมีบทบาทหน้าที่การทำงานอย่างลงตัว เพื่อที่จะทำให้การทำงานนั้น เสร็จทันเวลา และการทำงานร่วมกัน การทำงานงานต้องจัดสรรเวลาให้พอดี และลงตัว”

การสนทนากลุ่มว่า “หากวันใดวันหนึ่งทำงานแล้ว เราต้องรู้จักประเมินเวลาในการทำงานให้ได้มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น เวลาทำงาน 8 ชั่วโมงครึ่ง ก็ควรจะต้องเดินทาง 7 โมง เมื่อรถติดก็จะทำให้ไม่ไปทำงานสาย ต้องจัดเวลาให้เหมาะสม”

และการสะท้อนกลับว่า “สามารถนำไปปรับใช้ได้หลายสถานการณ์ การแข่งขันจะต้องมีปัญหา ความคิดต่างกันบ้าง แต่เราต้องเปิดใจคุยช่วยกันคิดเลือกสิ่งที่ทำงานกลุ่มเลือกที่ดีที่สุด”

ดังข้อสะท้อนประสบการณ์ข้างต้นได้แสดงให้เห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การเข้าร่วมการแข่งขัน แม้ว่าจะเป็นช่วงระยะเวลาไม่นาน แต่ได้สร้างประสบการณ์และระบบวิธีคิดที่ดีให้กับเยาวชนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 1 กิจกรรมการเข้าร่วมแข่งขันทางวิชาการ พ.จ.น.ภ. สัมพันธ์ครั้งที่ 43

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการเสริมศักยภาพเยาวชนสู่ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

บทเรียนประสบการณ์การเข้าร่วมการแข่งขันวิชาการซึ่งถูกออกแบบอย่างเป็นขั้นเป็นตอนตั้งแต่เริ่มต้น ระหว่างกระบวนการ และปลายทางของกระบวนการได้สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำที่บูรณาการทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นประสบการณ์จริง (Experiential Learning) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ (Process Learning) ผ่านประสบการณ์จริงแบบข้ามเครือข่ายโดยอิงกับโครงการและกิจกรรมที่เป็นทักษะพื้นฐานของเยาวชนในฐานะเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย (Issue-Based Learning) เป็นการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานกล่าวคือองค์กรหรือการรวมกลุ่มวิชาการเป็นฐานในการศึกษาเรียนรู้ (Community-Based Learning) และการเรียนรู้จากโครงการ (Project-Based Learning) ซึ่งสามารถสรุปให้เห็นกระบวนการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำ ดังนี้

1. *การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการ* ในการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ การได้รู้ถึงศักยภาพ ความสนใจ หรือทักษะเฉพาะด้านที่เยาวชนมีความถนัดอยู่แล้วจะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในกระบวนการเสริมศักยภาพ จะทำให้รู้ว่าสิ่งที่จะต้องออกแบบเสริมและวางแผนต่อยอดนั้นคืออะไรบ้าง โดยคณาจารย์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมศักยภาพจะต้องออกแบบทั้งการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือการนัดหมายเพื่ออบรมโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ คณาจารย์ผู้เกี่ยวข้องจะต้องนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เบื้องต้นเพื่อพัฒนาการเสริมศักยภาพให้เหมาะสม

2. *การเสริมศักยภาพ* ยุคของการเปลี่ยนแปลงและข้อมูลข่าวสารที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย การเรียนรู้เป็นไปได้ง่ายดังนั้นเยาวชนยุคดิจิทัลต้องเป็นผู้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หรือเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ศักยภาพของตนเอง การได้รับการหนุนเสริมจากคณาจารย์ผู้สอนเพื่อเสริมแรงในการค้นคว้าและหาความรู้ด้วยตนเอง ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หากมีพื้นฐานดังกล่าวแล้วเยาวชนจะสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

3. *การเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันทางวิชาการ* ภาวะผู้นำจากประสบการณ์การเข้าร่วมการแข่งขันคือการลงมือปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมแข่งขันวิชาการจึงเป็นการฝึกฝนประสบการณ์ผ่านประสบการณ์จริง เยาวชนได้สัมผัสสภาพสิ่งแวดล้อมทางวิชาการจริง ตั้งแต่การคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ บรรยายภาคการแข่งขัน ทีมเยาวชนต่างสถาบันที่เข้าร่วมแข่งขัน ทั้งนี้ หากมีการจัดซ้อมเวทีวิชาการตั้งแต่ระดับห้องเรียน ระดับมหาวิทยาลัย และเครือข่ายผ่านการเรียนการสอน จะเป็นการให้เยาวชนเกิดทักษะผู้นำซึ่ง

เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรไปด้วย และได้ผลตามความคาดหวังของสังคม นั้น การเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันวิชาการจะเป็นการจัดประสบการณ์ที่ให้ความสำคัญกับ บทบาทการเสริมสร้างภาวะผู้นำของเยาวชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ที่ได้เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย กล่าวคือการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือลงมือกระทำ

4. *สรุปบทเรียนและประเมินผล* กิจกรรมสำคัญในการประยุกต์ใช้ได้อย่าง เรียบง่ายและสามารถดำเนินการได้ให้เป็นปกติของเยาวชนโดยเฉพาะที่กำลังศึกษาอยู่ใน มหาวิทยาลัยคือการสะท้อนบทเรียน (Reflection) หรือ Acter Action Review (AAR) อย่างง่ายๆ การตั้งคำถาม การพูดคุย และการสรุปประเด็นให้เป็นบทเรียน การรู้จัก ประยุกต์ใช้กิจกรรมสรุปบทเรียนและประเมินผลให้เป็นปกติ จะเป็นการทบทวน เปรียบเทียบถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ว่ามีความสำเร็จอย่างไรบ้าง มีปัญหาที่จะต้อง ปรับปรุง หรือยกระดับต่อยอดอย่างไรได้บ้าง ทั้งหมดจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่การ พัฒนาการดำเนินชีวิตให้เกิดความสมดุลได้

อภิปรายผล

การเสริมศักยภาพทักษะทางวิชาการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิภาคตะวันตกเป็น กิจกรรมทางวิชาการเพื่อเติมเต็มประสบการณ์ให้เยาวชนซึ่งยังอยู่ในระหว่างการศึกษาอยู่ใน สถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยจากผลการศึกษาข้างต้นสามารถอภิปรายได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 บทเรียนการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำของเยาวชนยุคดิจิทัล การเสริม ศักยภาพผู้นำของเยาวชน คือ การมีเป้าหมายร่วม การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การทำงาน เป็นทีม การคิดเชิงบวก และเข้าใจเชิงระบบ กระบวนการดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการเสริม ศักยภาพเยาวชนให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เท่าทันกับสถานการณ์ได้ อีกทั้งจะเกิด กระบวนการเรียนรู้คู่กับการฝึกทักษะที่จำเป็น การวิเคราะห์สังคมได้ การอบรมตนเองอย่าง ต่อเนื่อง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ การมีทักษะการประสานสัมพันธ์และการทำงานท่ามกลาง วัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมภาพรวม สะท้อนให้เห็นว่าการเสริมศักยภาพภาวะผู้นำทางวิชาการซึ่งเป็นทักษะจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับ เยาวชนที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและเป็นบัณฑิตยุคดิจิทัล (Digital Age) ซึ่งจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ เบญญาพัชร วันทอง ซึ่งได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมพัฒนาเยาวชนด้านทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลกและพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนด้านทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 (เบญญาพัชร วันทอง, 2559) จากการสรุปผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการใช้จริง อยู่ในระดับมาก โดยมีระดับ

ความคิดเห็นเฉลี่ย 4.03 จากคะแนน 5 ระดับ และผลการใช้กิจกรรมพัฒนาเยาวชนด้านทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21พบว่าเยาวชนมีพฤติกรรมในภาพรวมด้านทักษะด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.31 รองลงมาเป็นด้านการเป็นผู้คิดริเริ่มและการนำตนเองคิดเป็นร้อยละ 85.71, ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 83.46, ด้านการเพิ่มผลผลิตและความสำนึกในหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 78.73 และด้านทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.61 เยาวชนผู้เข้าร่วมโครงการ นอก และสอคล้องกับการศึกษาของปมณท์ สุภาพักตร์ และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำเยาวชนด้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าคุณลักษณะของเยาวชนประกอบด้วย มิถุมิคุ้มกันที่ดีในการรักษาตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ มีความกระตือรือร้น กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีคุณธรรมด้านความประหยัด ซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อประเทศชาติ มีความใส่ใจใฝ่เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และมีความกล้าหาญ อดทนและเสียสละ ส่วนการกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะ มี 8 กิจกรรม คือ กิจกรรมสัมพันธ์ไมตรี กิจกรรม ยุวกวีพอเพียง กิจกรรมจำเรียงถ้อยร้อยกรอง กิจกรรมตามครรลองปรัชญา กิจกรรมเพื่อนพี่ (ภา) ยามยาก กิจกรรมหลายหลากกล้านล้ำนำ กิจกรรมประพุดิธรรมล้ำความดี และกิจกรรมนำวิถีเยาวชนพอเพียง ดังการอภิปรายข้างต้น การเสริมทักษะเยาวชนยุคดิจิทัลต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานกิจกรรมที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชน (ปมณท์ สุภาพักตร์ และคณะ, 2562)

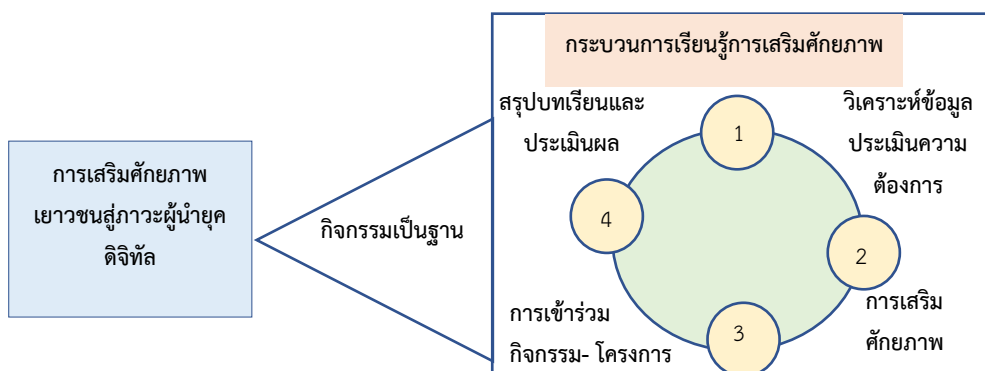
วัตถุประสงค์ข้อ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนยุคดิจิทัล กระบวนการเสริมศักยภาพที่เป็นขั้นตอน ประกอบด้วย 4 ลำดับ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการ เป็นจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์ข้อมูล 2) การเสริมศักยภาพ เป็นการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมศักยภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 3) การเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันทางวิชาการ และ 4) สรุปบทเรียนประเมินผล ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการเสริมศักยภาพเยาวชนที่มีการเริ่มต้นด้วยการฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รู้จักกำหนด “การมีเป้าหมายร่วม” (Goal setting) เป็นทักษะที่สำคัญต่อการพัฒนาและสร้างเป้าหมายให้กับตนเองรวมถึงผู้ที่ตนเองจะเข้าไปเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงเพื่อที่จะวางแผนการดำเนินชีวิต รวมถึงการวางแผนต่างๆ ให้สามารถที่จะมุ่งสู่เป้าหมายให้ได้ตามระยะเวลา นอกจากนี้แล้วเพื่อที่จะบริหารจัดการให้สอดคล้องกับศักยภาพตนเองรวมถึงทีมงาน ในด้าน “การพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง” (Self-improvement) เริ่มต้นด้วยการปรับกระบวนการคิดเป็นเชิงบวก (Growth Mindset) กล้าที่จะเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ มุ่งมั่นที่จะฝ่าฟันปัญหาอุปสรรค อดทนที่จะต่อสู้กับปัญหาต่างๆ มีมุมมองที่จะกล้าที่จะเผชิญกับความผิดพลาด ไม่หยุดที่จะพัฒนาตนเอง ให้โอกาสตนเองในการพัฒนาโอกาสใหม่ๆ “การทำงานเป็นทีม” (Team work) การมุ่งมั่นและมีความตั้งใจต่อการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและร่วมทำงาน นอกจากนี้แล้วความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นส่วนหนึ่งของทีม หน่วยงานหรือส่วนราชการ โดยผู้ปฏิบัติมีฐานะเป็นสมาชิก ไม่จำเป็นต้องมี

ฐานะหัวหน้าทีม รวมทั้งความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับสมาชิกในทีม “การคิดเชิงบวก” และ “เข้าใจเชิงระบบ” ผลการศึกษาสอดคล้องกับชญาณิษฐ์ ศศิวิมล ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนพลายชุมพลเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พบว่า ผลการพัฒนาแบบได้รูปแบบที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยใช้โครงการเป็นฐาน (project-based learning) การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต (demonstration method) และการเรียนแบบร่วมมือ (cooperative learning) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาโดยผ่านการเรียนรู้จากฐานการเรียนรู้ 3 ฐาน (ชญาณิษฐ์ ศศิวิมล, 2557) และสอดคล้องกับวิศาล ศรีมหาโร ได้ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย : กรณีศึกษาเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ประเด็นการค้นหาและพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย การสร้างหลักสูตรระยะสั้นการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง การจัดค่ายเยาวชนปลูกฝังความเป็นพลเมืองเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองของชาติ การจัดการความรู้วิถีชีวิตประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมรับผิดชอบตนเองและสังคม มีเวทีประชาคมความรู้ เสริมสร้างพลเมืองและการศึกษาดูงานสร้างชุมชนท้องถิ่นแบบประชาธิปไตยธรรมาภิบาล ดังการอภิปรายข้างต้นแสดงให้เห็นถึงแนวทางการเสริมศักยภาพเด็กและเยาวชนเพื่อเสริมภาวะผู้นำในยุคของการเปลี่ยนแปลงนั้นผู้เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึงเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง และออกแบบกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพของเด็ก การออกแบบที่ให้นับประสบการณ์จริง ทั้งหมดจะนำไปสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างสร้างสรรค์ต่อไป (วิศาล ศรีมหาโร, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาครั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นองค์ความรู้ใหม่โดยการเสริมศักยภาพเยาวชนสู่ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลนั้น การออกแบบจะต้องดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนเน้นการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก และเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมศักยภาพ ทั้งนี้เพื่อเปิดกว้างให้เยาวชนรุ่นใหม่เกิดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและโครงการต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่เสริมการสร้างสรรค์ทางปัญญา ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมต่างๆ จึงเป็นบทบาทที่สำคัญซึ่งผู้เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึง การวางบทบาทเป็นผู้อำนวยการเสริมการเรียนรู้ (Facilitator) การเป็นพี่เลี้ยงอำนวยความสะดวก (Mentor) โดยกระบวนการที่สำคัญ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินความต้องการ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การออกแบบเพื่อเสริมศักยภาพให้สอดคล้องกับความต้องการ การนำเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้ได้ประสบการณ์เรียนรู้โดยตรง และต้องมีการสรุปทบทวนและประเมินผลในตอนท้าย

สามารถสรุปเป็นได้ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 2: การเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้การเสริมศักยภาพเยาวชนสู่ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เยาวชนคนรุ่นใหม่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ออกแบบและวางแผนทางในการเสริมศักยภาพเพื่อให้เกิดความเหมาะสม โดยมุ่งให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นเป้าหมายร่วมของประเทศและนานาชาติ ในส่วนของบทบาทของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องมีการปรับเปลี่ยนจาก “การศึกษา” จากความคุ้นชินเดิม ๆ สู่การออกแบบการเรียนรู้แบบใหม่ให้เกิด “กระบวนการเรียนรู้” มากขึ้น โดยจะต้องออกแบบที่เน้นถึงการร่วมสร้างสรรค์ในกระบวนการเรียนรู้ จัดหลักสูตรการเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการที่อิงกับสถานการณ์และความต้องการของเด็กและเยาวชน เป็นพื้นที่การแสดงออกในสถานการณ์จริง การดำเนินการและวางแผนทางดังกล่าวอย่างเป็นระบบ จะสามารถจะพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงที่เท่าทันกับสถานการณ์ได้ อีกทั้งจะเกิดกระบวนการเรียนรู้คู่กับการฝึกทักษะที่จำเป็น การวิเคราะห์สังคมได้ การอบรมตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ การมีทักษะการประสานสัมพันธ์และการทำงานท่ามกลางวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมภาพรวม ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา 1) ภาวะผู้นำ (Leadership) นับว่าเป็นทักษะสำคัญสำหรับเยาวชนในยุคดิจิทัลซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่างที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นบทบาทของสถาบันการศึกษา อาจารย์ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมประกอบที่จำเป็นดังกล่าวเพื่อเสริมศักยภาพเยาวชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว 2) การออกแบบกระบวนการเรียนรู้เสริมศักยภาพให้เกิดภาวะผู้นำ (Leadership) จะต้องให้ความสำคัญกับบริบทที่สอดคล้องสังคมที่เปลี่ยนแปลง ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป 1) ควรมีการวิจัย

และพัฒนาเสริมศักยภาพทักษะวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาทักษะวิชาการในรูปแบบใหม่ ๆ 2) ควรมีการวิจัยในกลุ่มเยาวชนที่มีความหลากหลายทั้งระดับมัธยม ระดับมหาวิทยาลัย และผู้ที่ไม่ได้ศึกษาในระบบเพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการเสริมทักษะภาวะผู้นำในรูปแบบที่แตกต่างกันไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2565 (ผนวกรวมแผนปฏิบัติการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เจ. เอส. การพิมพ์.
- ชญาธิษฐ์ ศศิวิมล. (2557). การพัฒนาเด็กและเยาวชนพลายชุมพลเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้. *Life Sciences and Environment Journal*, 13(1), 62-69.
- ธีรศักดิ์ อุปรมัย อุปไมยอติชัย และสุชาติ บางวิเศษ. (2563). การบริหารและการจัดการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เบญญาพัชร วันทอง. (2559). ผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนด้านทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารครูพิบูล*, 3(2), 76-85.
- ปมณต์ สุภาพักตร์ และคณะ. (2562). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำเยาวชนด้านเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(2), 165-175.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2559). ฟา: ทักษะสำหรับผู้บริหารยุคใหม่ Facilitator Skill For Modern Management. กรุงเทพมหานคร: อริยชน.
- วิศาล ศรีมหาวโร. (2562). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษาเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 7(1), 148-155.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานวิจัยแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) : ประสพการณ์นานาชาติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2563). โลกเปลี่ยน คนปรับ: หลุดจากกับดัก... ขยับสู่ความยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.